
Ana Bogataj

Medmeti in njihova raba v slovenskem stripu

objavljeno v:

Jerca Vogel (ur.): *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo.*

Obdobja 39. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2020.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-39/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2020.

MEDMETI IN NJIHOVA RABA V SLOVENSKEM STRIPU

Ana Bogataj

Kranj

ana.bogataj@gmail.com

DOI:10.4312/Obdobja.39.301-309

Govorno dejanje je v stripih označeno s stripovskim oblačkom, v katerem je prostor zelo omejen, zato so v njih pogosto uporabljeni medmeti, ki omogočajo zgoščeno izražanje. Poleg tega se v stripih kot del risbe pogosto pojavljajo tudi medmeti, ki posnemajo različne zvoke in s katerimi je ponazorjen slušni vtis, kar je še posebej značilno za določene stripovske žanre, kot je recimo superherojski strip. Prispevek predstavlja rezultate analize rabe medmetov v stripu *Ratman* Tomaža Lavriča, pri katerem gre za parodijo superherojskega žanra.

medmeti, strip, onomatopeje, zvoki akcije, Tomaž Lavrič

In comics, a speech act is marked with a speech bubble where space is often very limited, so interjections are usually used to allow for condensed expression. In addition, comics often include interjections as part of the artwork too: they mimic different sounds and serve to illustrate the auditory impression, which is particularly characteristic of certain genres such as superhero comics. The article presents the results of an analysis of the use of interjections in Tomaž Lavrič's *Ratman*, a parody of the superhero genre.

interjections, comics, onomatopoeia, action sounds, Tomaž Lavrič

1 Uvod

Jezikovna sredstva predstavljajo le enega od elementov stripa. Če strip vsebuje besedilo, je to lahko zapisano v stripovskih oblačkih, v posebnih okvirčkih ali kot del risbe (Slika 1). Stripovski oblački označujejo govorno dejanje osebe, h kateri so usmerjeni, besedilo, zapisano v njih, pa posnema govorjeni jezik – mišljeno je, da vsebino govornega oblačka »slišimo« in ne le preberemo (Barker 1989: 11; Khordoc 2011 v: Forceville, El Refaie, Meesters 2012: 486) – za razliko od spremnega besedila (glas pripovedovalca), ki je v stripu zapisano v posebnih okvirčkih in vsebuje prvine zapisanega, včasih celo literarnega jezika.

Slika 1: Vloga besedila v stripu.

Prostor v stripovskih oblakih je zelo omejen, zato mora biti izražanje ekonomično. Medmeti kot besede stavki (Toporišič 2000: 450), s katerimi je možno posredovati celovito govorno dejanje (Vidovič Muha 2013: 101), omogočajo prav to. Medmeti imajo namreč velik vplivanski in skladišni zgoščevalni učinek (Stramljič Breznik 2014: 5), zato se v stripovskih oblakih pogosto uporabljajo, in sicer kot jezikovno sredstvo za posnemanje govora ter za izražanje razpoloženj, namer, odzivov, zvokov ipd.

Tipični za stripe so tudi medmeti, ki so vključeni v risbo: največkrat gre za onomatopeje, s katerimi je ustvarjen slušni vtis dogajanja, poudarjajo pa tudi ekspresijo oz. slikovitost. V risbo so pogosto vključeni tako, da pravzaprav niso zapisani, ampak narisani – iz verbalnega prehajajo v vizualni jezik oz. gre za izražanje v obeh kodih hkrati.

Analizirani so bili medmeti v stripovskem albumu *Ratman*¹ Tomaža Lavriča, slovenskega stripovskega avtorja, ki je priznan tudi v tujini. *Ratman* predstavlja parodijo superherojskega stripa, zato je v njem veliko akcije, kar je poudarjeno tudi z rabo medmetov. Besedilni del stripa temelji na dialogu ali monologu, ki je zapisan v govornih oblakih. Zvrstno gre večinoma za pogovorni jezik, občasno so prisotna tudi narečja ali druge zvrsti.

V stripu *Ratman* je bilo najdenih 595 medmetov, ki se nahajajo v govornih oblakih ali so vključeni v risbo. Velikokrat pride do kopičenja istega medmeta, pri čemer prevladuje zapis narazen (*ha ha*), vendar so bili taki primeri obravnavani kot ena pojavitev. Medmeti so v oblakih lahko zapisani samostojno, kot enostavne povedi, ki se največkrat zaključijo s klicajem ali tremi pikami, ali kot pastavki v večstavčni povedi. Če so vključeni v risbo, nastopajo samostojno, večinoma brez končnega ločila, včasih pa so jim dodane tri pike ali klicaj.²

1 Prvi del albuma je bil prvič izdan leta 1997, nato pa spet objavljen leta 2019 skupaj z drugim delom.

2 Tako v oblakih kot v sliki lahko pride do ponovitve ali kopičenja klicajev, s čimer je vzklíčnost še bolj poudarjena.

Medmeti izražajo namero tvorca, to, kar človek izraža, izpostavljena je njihova pragmatična vloga (Vidovič Muha 2013: 101). Pri razvrstitvi medmetov je bila zato uporabljena tipologija, ki medmete deli glede na Jakobsonove komunikacijske funkcije (Krvina, Žele 2017: 209–210), saj me je zanimalo, kaj stripovski liki z njimi izražajo, sporočajo, če so medmeti uporabljeni v govornem oblačku, oz. kako je njihova funkcija povezana z mestom pojavitve v stripu.

2 Medmeti kot del govora v oblačkih

2.1 Razpoloženski medmeti

Z razpoloženskimi medmeti govorci izražajo svoje razpoloženje oz. čustveni odziv na konkretno situacijo, zato izstopa emotivna funkcija (Krvina, Žele 2017: 209). Razpoloženski medmeti se zato pojavljajo tudi, ko govorec govori sam s sabo, saj niso vezani na naslovnika, ampak na sporočevalca.

Razpoloženski medmeti so v stripu *Ratman* najpogostejši, med njimi pa je skoraj četrtina takih, ki izražajo obotavljanje, pomislek ali zadržano pritrjevanje. Ker gre pri besedilu v stripovskih oblačkih za posnemanje govorjenega diskurza, je pogostost takšnih medmetov pričakovana, saj imajo lahko tudi funkcijo diskurznihih označevalcev – pragmatičnih elementov, ki so pomembni za razvijanje medosebnih odnosov med sogovorniki, za organizacijo diskurza, besedila ipd. (Verdonik 2007: 47).³ Največkrat gre za medmet *hm* (namesto njega lahko tudi *mhm* ali *mhrm*), podobno vlogo pa imata tudi medmeta *ee* (tudi v obliki *eee*: *Eee... Kam že?*) in *em* (*Torej ... em... pardon, gospa, takšni so ukazi ...*). Verdonik (2007: 78) ugotavlja, da *eee* ni le »mašilo« ali zapolnjevalec vrzeli, ampak ima v diskurzu tudi druge pragmatične funkcije: je instrument menjave vlog, kaže, da želi govorec še nekaj povedati ali da je pripravljen na prevzem vloge. Kot ločilo se pri vseh naštetih medmetih pojavlja tropičje, medtem ko se medmet *hja*, ki lahko izraža tako obotavljanje in pomislek (*Hja, kaj vem ...*) kot tudi zadržano pritrjevanje (*Hja, mogoče bi pa res rabil čelado.*), vedno pojavi na začetku dvostavčne povedi.⁴ Medmet *hm* pa se lahko pojavlja tudi v drugi vlogi: ko govorec tuhta, razmišlja.

Govorci pogosto izražajo začudenje ali presenečenje: *u*, *uu*, *oho*, *olala*, *opa*, *opsa*, *hoho*, *glej glej*, pa tudi vprašanje: *A?* Medmet *ah* lahko izraža obžalovanje ali naveličanost, lahko pa tudi občudovanje in zadovoljnost, za kar sta uporabljena tudi *auh* in *mm*. Če govorec nekaj dožene, so uporabljeni medmeti *aha*, *aja* in *a*, za navdušenje pa *ha*, *bravo*, *juhu* in *jipi*, pri katerem gre za poslovenjen angleški medmet *yippee* in ga lahko zasledimo tudi pri drugih slovenskih stripovskih avtorjih.⁵ Za olajšanje je poleg *uffff* in *ahhh* uporabljen tudi *hu*, ki ga v enakem pomenu najdemo tudi v stripu Mikija Muštra (Gaberšček 2007–2008), medtem ko SSKJ tega pomena

3 Verdonik med diskurznihih označevalci našteje tudi medmete *mhm*, *aha*, *no* – vsi so v stripu *Ratman* med najpogostejšimi (*mhm* v obliki *hm*).

4 Bobinska (2015: 39) ugotavlja, da je pozicija medmeta v povedi odvisna od njegove funkcije: vzbujanje pozornosti, izražanje močnih čustev, fatične funkcije itn.

5 Spletni *Slovarček medmetov* (Gaberšček 2007–2008), ki vključuje tudi gradivo iz več slovenskih stripov, navaja npr. primer iz stripa Dušana Kastelica.

ne navaja. Govorci pogosto izražajo tudi nejevoljo (*na, oh*) in gnus (*auf, brr, fej, fuj*), za zaskrbljenost pa poleg *jejhata* in *ovej* uporabljajo tudi *jaik* in *jik*, pri katerih gre za tujejezični vpliv (angl. *yikes*).⁶ Za izražanje zaničevanja so uporabljeni *lari fari, bah, pf, pih* in *pha* – zadnja dva sta v *Slovarčku medmetov* (Gaberšček 2007–2008) ponazorjena s primeroma iz stripov Dušana Kastelica, medtem ko ju SSKJ v tem pomenu ne navaja.

Pogosti so kriki groze, ki jo lahko govorci izražajo tudi s samostalniki (*Groza!, Mama!*), za izražanje jeze, nejevolje ali zgolj podkrepitev izrečenega pa so uporabljene tudi kletvice. Gre za raznolike, a ustaljene primere (*krucifiks, drek, zlomka*), z izjemo *tristo zelenih* kot avtorske prenovitve *tristo kosmatih*. Za izražanje jeze govorci uporabljajo *grr*, pogosti pa so tudi medmeti, kot so *gnaaargh, gnnn, gnh*, ki poleg močne jeze izražajo tudi velik napor, obup ali nemoč. Veliko je tudi medmetov, pri katerih se ne da točno ugotoviti, kakšno razpoloženje izražajo, čeprav si lahko pri tem v stripu pomagamo ne le z jezikovnimi sredstvi, ampak tudi s telesno govorico, obrazno mimiko, obliko oblačkov in drugimi vizualnimi sredstvi (Forceville 2012). Iz tega izhaja, da je razpoloženje ali druge občutke nastopajočih oseb v stripu najlažje (in tudi najbolj ekonomično) posredovati z ustaljenimi, uslovarjenimi medmeti, katerih pomen je bralcem takoj jasen. Pri rabi medmetov v stripih so se zato vzpostavile določene konvencije oz. tipični medmeti za izražanje določenega razpoloženja (ali zvoka, odziva itn.), kar je tudi eden od razlogov, da tako pogosto prihaja do prenosov iz tujih jezikov.

2.2 Velelni medmeti

Če želi govorec stopiti v stik z naslovnikom ali izraziti svojo namero, komu kaj veli, zapoveduje, je poudarjena konativna funkcija (velelni medmeti), lahko pa je ob konativni prisotna tudi emotivna (odzivno-namerni medmeti) ali fatična funkcija (pozdravni medmeti) (Krvina, Žele 2017: 210). Pozdravni medmeti se v analiziranem stripu pojavljajo zelo redko, kar je bolj kot z zvrstnostjo (govorjeni neformalni, pogovorni jezik) povezano z njegovim žanrom – gre za parodijo superherojskega stripa, zato govorci vstopajo v stik z naslovniki na drugačne načine oz. ne nujno verbalno: pritečejo, skočijo pred nekoga, ga udarijo. Na verbalni ravni se to kaže z različnimi vzkliki, opozorili ali pozivi k akciji. Zelo pogosto se tako v stripu pojavlja medmet *hej*, ki poleg tega, da se uporablja, ko govorec želi pritegniti pozornost koga, ga nagovoriti, pozvati k čemu, vključuje tudi opozorilo, ki je še dodatno poudarjeno z enim ali celo več klicaji. Podobno funkcijo ima še *halo*, ki se sicer uporablja tudi pri telefoniranju, vendar pa v tem primeru prav tako ne gre zgolj za pozdravni medmet, saj vključuje opozorilo: *Halo, centrala!*

Opozorilo naslovniku izražata tudi medmeta *evo* in *glej* oz. njegova pogovorna različica *lej/lejte*: *Lej, kanalizacijo si zadel!!!, Ampak ... Ampak, lejte, koliko jih že visi!* V ta namen govorci uporabljajo tudi *čuj* kot narečno različico knjižnega *poslušaj*: *Čuj, ti, Franc, poglej si totoga škrica!* Če želi govorec naslovnika tiho ali neopazno

6 V stripu *Rdeči alarm* Tomaža Lavriča je poleg *jaik* uporabljena še bolj podomačena oblika *jajk*.

opozoriti nase, uporabi *ks* (SSKJ in SP medmet *ks* poznata le kot velelnico za psa v pomenu 'napadi, zgrabi') ali *pst*. Gre za vpliv tujejezičnih stripov oz. angleščine: *pst* v tem pomenu uporabi tudi stripar Dušan Kastelic (*Hej, pssst ...*), v *Slovarčku medmetov* pa je poleg njega naveden še primer iz stripa Mikija Mustra (*Pssst! Poslušaj!*), pri katerem gre za podoben pomen, čeprav mu je v slovarčku pripisan pomen 'utišati'.

Pogosti so pozivi k akciji ali prenehanju akcije, ki so lahko tudi pogovorni, narečni ali izrečeni celo v tujem jeziku, zaradi česar so ti pozivi zelo raznoliki, hkrati pa je s tem poudarjena tudi njihova ekspresivnost; npr. poziv k prenehanju premikanja: *Stop! Halt!, Koki! Stoj! Stoj, zverina papagajska!*, poziv na pomoč: *Hilfe! Na pomoč! Aiuto!*, poziv k pretepu: *Udri ga!!!, Aufbiks!!!, Ubi ubi Viole!!!, Čreva na plot!, Banzaiiii !!!*, poziv k streljanju: *Poči ga!!!*, poziv k odhodu: *Mrš, pijandura!*

Pri nekaterih pozivih gre za spodbudo naslovniku, naj nekaj naredi hitro in brez odlašanja: *Gas, Li Ping, gas!, Orka, kaj? Brž, pokličimo mestno floto, Dajmo!!! Hop hop!!! Brez zabušavanja!* V tem pomenu je rabljen tudi *hop* (vedno v obliki *hop hop*), takšno spodbudo k hitrejšemu premikanju pa govorci izražajo tudi z medmetno rabo glagolov iti (*Gremo, gremo, miška mala, hop hop!*) ali dati (*Dajmo, dajmo, Michelle!* – v tem primeru poleg poziva izraža tudi nestrpnost, zato velelni medmet prehaja v razpoloženskega). Spodbudo govorci izražajo tudi z *no*: *No, da te vidimo ...*

2.3 Posnemovalni medmeti

Posnemovalni medmeti v stripovskih oblačkih so vezani na zvoke v zvezi s človekom in na oglašanje živali. Stripovski oblaček je namreč simbol govornega dejanja, zato označuje, da nekdo govori, se oglašja.⁷ Edino izjemo predstavlja *driiiiiiiin* za zvonjenje telefona, pri čemer je stripovski oblaček uporabljen kot puščica, ki nakazuje, od kod prihaja zvok. V oblačku se pojavi tudi zvok trobente oz. fanfare (*Tra-raa!*), a ga oponaša govorec, ki na tak način napove presenečenje. Podobno je rabljen tudi angl. *Ta-daa!*, torej gre za tujejezični vpliv.

2.3.1 Posnemovalni medmeti, vezani na človeka

Najpogostejše se v oblačkih pojavljajo posnemovalni medmeti za smeh, na človeka pa so vezani tudi posnemovalni medmeti za smrkanje, jokanje: *smrk* ali *šmrč* (*Nihče mi ne bo verjel ... Šmrč ...*), zadihanost: *puh* in *dah* (*Samo še ... 28,7 kilo... dah... metra ...*), kolcanje ali riganje: *hik* ali *hk*, mlaskanje: *mljac* in smrčanje: *gnh, gnaaargh, grmnjh*. Za kašljanje sta uporabljena medmeta *kah* in *kof*, podomačitvi angl. *cough*. Pri z oz. *zzz* za dremanje ali spanje pa gre bolj kot za posnemovalni medmet za simbol (Gržina 2014: 32), saj je spanje navadno neslišno.

⁷ Izjemoma je namesto oblačka v stripu *Ratman* lahko uporabljena tudi črtica, ki povezuje govorca z izgovorjenim besedilom.

2.3.2 Oglašanje živali

Slika 2: Raznoliki posnemovalni medmeti za oglašanje ptic v stripu *Ratman* (Lavrič 2019: 63).

Za prikaz slušnega vtisa petja ptic so uporabljeni raznovrstni medmeti: *čiv*, *čivk*, *čjuk* in *čvrkut* (Slika 2), sicer pa se živali v stripu *Ratman* večinoma oglašajo z (lahko nekoliko podomačenimi) angleškimi medmeti: *oink* za oglašanje prašiča, *vauf* za lajanje psa, *skree* za oglašanje papagaja.

3 Posnemovalni medmeti kot del risbe

Kot del risbe se večinoma pojavljajo posnemovalni medmeti, ki so uporabljeni kot onomatopeje, s katerimi je ustvarjena zvočna kulisa dogajanja. Približno tretjina vseh posnemovalnih medmetov se v stripu *Ratman* pojavlja kot del risbe.⁸ Druge vrste medmetov se v risbi pojavijo le izjemoma: največkrat so to različni kriki, ki s svojo glasnostjo prebijejo meje govornega oblaka in se osamosvojijo (*aaaa*, *aaaaaaaaaaaa*, *aaaaaaaaaaaa*). Njihova intenziteta je poudarjena tudi vizualno: črke so večje ali odebeljene ter segajo vse do roba stripovskega kvadrata in še čez, prav tako pa so z izbiro tipografije oz. pisave poudarjene druge lastnosti zapisanega. Enako velja za vse medmete, ki so zapisani (ali bolje rečeno: narisani) kot del risbe.

3.1 Zvoki akcije

Akcija, h kateri v stripu *Ratman* kot parodiji superherojskega stripa pozivajo številni velelni medmeti v oblakih, se odraža tudi na »zvočni« ravni oz. v t. i. zvokih akcije (Bunta 2012 v: Gržina 2014: 31), kot npr.: *žbaf*, *stomp*, *šbak* za pretepanje, *švas* za zvok klofute in *špaf*, *bloink* za brce, *tomb*, *tumb*, *tup* za zvok udarca, *plof*, *plop*, *ktomb*, *stomp*, *šplunk* za padce, *šplof*, *žblamp*, *splaf*, *blump* za padec v vodo, *klang*, *tlang*, *klenk*, *klank*, *klong*, *tling*, *tlong* za udarce ob kovino ali padce kovinskih predmetov na tla ter *krrrrr* za zvok drsanja kovinskega predmeta po tleh, *bang bang*, *pac pac* za streljanje, *kabum*, *braum* pa za eksplozijo.

⁸ Za primerjavo: v stripu *Rdeči alarm* istega avtorja, v katerem je zaradi drugačne vsebine veliko več dialoga in manj akcije, je posnemovalnih medmetov v sliki zelo malo, manj kot 5 %.

Slika 3: Različni zvoki akcije v stripu *Ratman* (Lavrič 2019: 24).

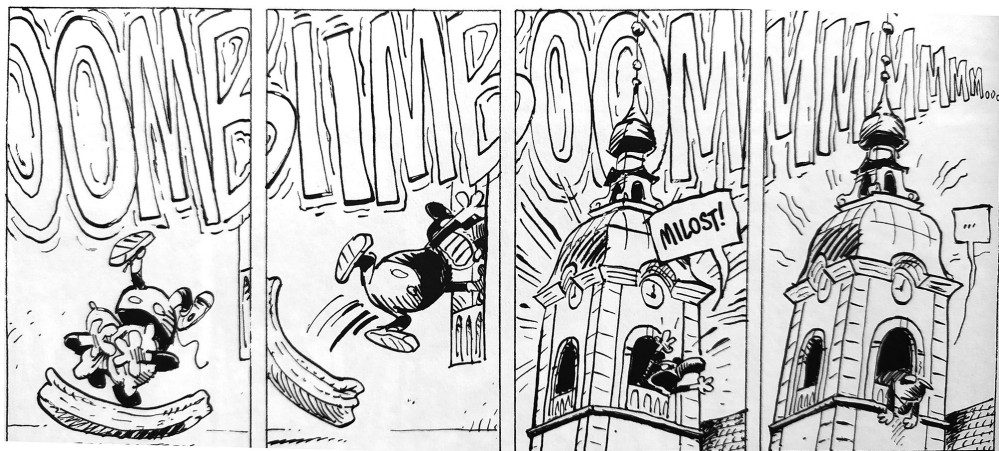
V stripu se pojavljajo tudi posnemovalni medmeti *brak*, *brraaum*, *hrsk*, *pak*, *kblump*, *krank*, *rromp* ipd., pri katerih je iz konteksta razvidno, da gre za zvoke akcije, a je težko določiti, kaj natančno jih povzroča (gl. Sliko 3). Velikokrat je uporabljen tudi *tras*, ki se lahko uporablja za različne vrste hrupa, udarce, razbitje nečesa, pa tudi za loputanje z vrati. Nekateri posnemovalni medmeti so prevzeti iz angleščine oz. drugih jezikov,⁹ lahko pa so nekoliko poslovenjeni: angl. *crack* za rušenje, razbitje, pokanje je tako zapisan kot *krack*, *krck*, *krc*, *krak*.

3.2 Posnemovalni medmeti, vezani na človeka ali živali

Posnemovalnih medmeti, ki so vezani na človeka, se kot del risbe pojavljajo običajno takrat, ko jih povzroča skupina ljudi, kot so *trara* in *bum bum* za navijanje na tribuni ali *tromp romp*, *tumb tumb* za udarjanje podplatov skupine tekačev, pri čemer je za isti zvok lahko enkrat uporabljen (podomačeni) tujejezični, drugič slovenski medmet (recimo *klap klap* ali *plosk plosk* za ploskanje). V sliki so medmeti zapisani tudi takrat, ko gre za nek zelo glasen, moteč zvok – kašljanje, riganje itn., pa tudi glasno ovohavanje živali, za kar je uporabljen kar angl. *snif*, medtem ko se pri

⁹ Lahko gre tudi za prenos iz angleščine preko drugih jezikov: Gržina (2014: 31) v analizi hrvaških izdaj *Alana Forda*, pri katerem gre prav tako za parodijo superherojskega stripa in hkrati za strip, ki je imel velik vpliv tudi na slovenske striparje, našteva nekatere posnemovalne medmete, ki so uporabljeni tudi v *Ratmanu*, npr. angl. *bang* za streljanje, angl. *crack* pa v podomačeni obliki *krak*.

nekaterih drugih primerih kažeta večja inovativnost in raznolikost: npr. *škrab skrap* za pisanje, *čmak čmak*, *čof čof* in *šljap šljap* za hojo po vodi.

Slika 4: Glasnost zvonjenja zvonov je poudarjena tudi vizualno (Lavrič 2019: 88).

3.3 Zvoki okolice

Pogosti so tudi drugi zvoki, npr. zvoki naprav (*driiiin* za zvonjenje, *uuuuuuuuuuu* za sireno), pri katerih ponavljanje samoglasnika poudarja tako trajanje kot glasnost, slednja pa je podobno kot pri krikih lahko poudarjena tudi vizualno (gl. Sliko 4).

3.4 Neslišne kretnje

Če gre pri večini posnemovalnih medmetov za onomatopeje, s katerimi strip dobi zvočno kuliso dogajanja, pa nekateri posnemajo neslišne kretnje: *tap tap* tako posnema tapkanje po rami ali tipanje, *šlaf šlaf* prijemanje, *pink* špikanje, *cvi cvi* drezanje nekoga s prstom, *pop* ali *bup* vdiranje v mehkejšo snov ali potisk vanjo, *gric gric* grizenje, *fsk fsk* žgečkanje, *zvizzz* pa hiter, nagel odhod.

4 Zaključek

Analiza je pokazala, da so v stripu *Ratman* najpogostejši razpoloženski medmeti, ki se poleg velelnih in posnemovalnih pojavljajo v stripovskih oblačkih kot del govora, medtem ko so v risbo vključeni predvsem posnemovalni medmeti. Torej je to, kje v stripu so uporabljeni, povezano z njihovo vrsto oz. pomenom. Kontekst dogajanja, ki vpliva na sporočevaljsko-pragmatični pomen medmetov, je v stripu predstavljen tako verbalno kot vizualno. Medmeti, ki so vključeni v risbo, so vanjo hkrati zapisani in zarisani, njihova intenziteta in druge lastnosti pa so poudarjene tako s ponavljanjem in kopičenjem črk kot tudi grafično: z velikostjo črk, njihovo debelino, postavitvijo v prostor in razporeditvijo. Analiza medmetov pokaže, da so jezikovna sredstva v stripu vedno povezana z vizualnim izražanjem, kar je treba upoštevati tudi, če raziskujemo zgolj besedne prvine v njem.

Viri in literatura

- BOBINSKA, Anna, 2015: Rhâ, Mmmmpfff, Nnniirrrfff: Du fonctionnement de l'interjection dans le discours. *Białostockie Archiwum Językowe* 15. 33–48.
- GABERŠČEK, Nuša, 2007–2008: *Slovarček medmetov*. <http://bos.zrc-sazu.si/medmeti.html> (dostop 18. 7. 2020)
- GRŽINA, Hrvoje, 2014: Semiotička analiza mediju stripa svojstvenih vizualnih elemenata u Alanu Fordu Maxa Bunkera i Magnusa. *Medijske studije/Medias Studies* X/5. 19–35.
- FORCEVILLE, Charles, 2012: The visualization of anger in comics. *Comics Forum*, 2. 10. 2012. <https://comicsforum.org/2012/02/10/the-visualization-of-anger-in-comics-by-charles-forceville/> (dostop 15. 5. 2020)
- FORCEVILLE, Charles, EL REFAIE, Elisabeth, MEESTERS, Gert, 2014: Stylistics and Comics. Michael Burke (ur): *Routledge Handbook of Stylistics*. Oxon, New York: Routledge.
- KRVINA, Domen, ŽELE, Andreja, 2017: O medmetih, zlasti o njihovih razločevalnih lastnostih: poudarjen slovarski vidik. *Slavistična revija* LXV/2. 201–228.
- LAVRIČ, Tomaž, 2010: *Rdeči alarm*. Ljubljana: Forum.
- LAVRIČ, Tomaž, 2019: *Ratman*. Ljubljana: Buch, Zavod Strip art.
- SP = *Slovenski pravopis*. www.fran.si
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja. www.fran.si
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena, 2014: *Medmeti v slovenskem jeziku*. Maribor: Založba Pivec.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- VERDONIK, Darinka, 2007: *Jezikovni elementi spontanosti v pogovoru*. Maribor: Slavistično društvo.
- VIDOVIČ MUHA, Ada, 2013: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.